

PALATUL ELISABETA — INVESTIGAȚII ȘI INTERPRETĂRI

**EUGEN DĂNILĂ, EUGEN IOAN,
DALVINA LICSandRU, IOAN ȘERBAN**

Palatul Elisabeta a fost inaugurat la 6 decembrie 1937, în prezența familiei regale a României, la cererea căreia fusese construit între anii 1936-1937, după planurile arhitectului Corneliu Marcu.

Intrarea în incinta palatului se face pe sub un portal, pe frontonul căruia e amplasată emblema casei regale.

Construirea palatului a fost realizată relativ repede și din acest motiv materialele folosite pentru decorare au fost alese în așa fel, încât să se poată lucra ușor. Atât difractograma, cât și rezultatele analitice de laborator deduc că frontonul a fost executat din tuf vulcanic, material conținând feldspați și zeoliți specifici rocilor vulcanice — împreună cu minerale argilo-micacee și cuarț până la 3%.

Tuful este o rocă vulcanică cu duritate mică pe scara Mohs, situându-se în zăcămint între calcit și fluorină deci la aproximativ 3,5°.

Proprietățile slabe ale tufului din punct de vedere al rezistenței mecanice erau cunoscute în acea perioadă; cu toate acestea, piesa e executată într-un astfel de material, ceea ce ne duce cu gândul la faptul că ea nu a fost concepută ca un monument — operă de artă, reprezentând o creație importantă a autorului, ci, mai degrabă, ca o comandă de executat rapid într-un material ce se putea lucra ușor.

Tuful este în general un material poros, dar orificiile prezente în bucata lucrată nu se datorează integral gazelor prezente în lavă, ci unele ne arată urme fosilifere ce vin să ateste faptul că este vorba de un tuf târziu.

Duritatea scăzută a materialului, precum și porozitatea, au dus în timp, datorită condițiilor de expunere permanentă în mediul exterior cu climat nefavorabil, la fragilizare și, pe alocuri, chiar distrugerea piesei. Această distrugere s-a petrecut destul de rapid și în forme diferite. Astfel, piatra a devenit friabilă, în timp ajungându-se pe alocuri la dezintegrarea sa totală la simpla atingere cu mâna; au apărut deosebit de multe și variate tipuri de fisuri; unele părți desfăcându-se sau deteriorându-se complet.

Dată fiind degradarea atât de rapid survenită, au fost necesare restaurări chiar la un timp relativ scurt (câteva zeci de ani) după ce piatra a fost pusă în operă.

Cu ocazia restaurării actuale, au apărut ca evidente mai multe etape de restaurare anterioare distanțate între ele în timp.

Datorită faptului că toate au avut loc în a doua jumătate a acestui secol, deci cu materiale utilizate în mod obișnuit în construcțiile moderne, aceste etape nu pot fi fixate în timp prin analize chimice, precum nici ordinea lor; tot ceea ce se poate spune, datorită materialelor extrem de diferite folosite, este că au fost etape distincte, probabil efectuate cu echipe diferite.

Astfel, într-o parte din fisuri se constată vizual prezența rășinilor folosite la restaurare într-una din etape. Aceași rășină, probabil epoxidică, se găsește și într-una din bucățile detașate în mod natural datorită unei restaurări ulterioare făcute cu mortar. Aceasta atestă faptul că piatra, după o primă restaurare cu rășină, datorită condițiilor de microclimat și friabilității sale, a crăpat alături, bucata respectivă detașându-se și pierzându-se, cu timpul a fost necesară o nouă restaurare, completarea respectivă făcându-se de astă dată cu mortar.

În această bucată de completare se constată prezența mai multor componenți, care analizați vizual au 3 culori diferite:

— alb, la care analiza chimică calitativă și cantitativă a arătat prezența covârșitoare a CaO , mortarul având un insolubil de 3,18%, ceea ce dovedește că e vorba de un mortar ușor de zidărie, având ca liant varul și ca agregat, într-o proporție nu foarte mare, nisip cuarțos;

— bej, având drept componentă de bază CaO în proporție de 42% (deci, varul provine dintr-un calcar mamos) și o proporție de 13% SiO_2 .

— gri, cu un insolubil de 1,92%, prezintă urmele de ciment Portland pe seama cărora putem pune desprinderea naturală, cu forme tipice, a bucății respinse de piatra-mamă.

Același mortar având în componență 95% CaO se poate găsi la două fragmente ale coroanei ornamentale ce au fost lipite cu acesta încă de la executarea piesei. Plasticienii au explicat aceasta prin faptul că cele două fragmente, ieșind în afara blocului de bază, nu au putut, probabil, fi executate din bucata inițială sau a fost mai ușor să fie adăugate ulterior.

Difractograma făcută materialului de bază ne mai arată, de asemenea, prezența urmelor compușilor ce alcătuiesc cimentul Portland, ceea ce reatestă, pe de-o parte, restaurarea făcută cu ciment și pe de alta, justifică degradarea atât de rapidă, ceea ce dovedește o echipă de restauratori neprofesioniști.

O altă restaurare făcută, probabil, în extrem de mare grabă s-a putut constata prin urmele de spoială existente în locurile unde ploaia și vântul au pătruns mai greu. Vâruiala a fost, probabil, făcută pentru a uniformiza coloristic întreaga piesă.

După cum este cunoscut, pe piesele din piatră apar de cele mai multe ori atacuri biologice, situație existentă și în cazul de față.

Analizele biologice efectuate în laboratorul Muzeului Satului (optice, la microscop și stereomicroscop) au arătat prezența pe piesă a mai multor tipuri de licheni, cum ar fi: *Filum Lichenes* (din clasa *Ascolichenes*), *Graphis Scripta* și

Parmelia *Parietina* (din clasa lichenilor crustoși). Apariția lor pe o piatră naturală expusă condițiilor atmosferice este perfect explicabilă, iar preferențialitatea pentru anumite zone ale piesei (de dimensiuni relativ mari) se datorează orientării geografice a frontonului; cunoscut fiind faptul că un obiectiv de dimensiuni mari prezintă topovariații de umiditate, cădere a radiației luminoase și expunere eoliană.

Aceste analize nu s-ar fi putut efectua fără sprijinul investigatorilor de la Muzeul Satului, Muzeul Național de Istorie și al celor de la institutele de cercetări de resort. Interpretarea rezultatelor, precum și recomandările de tratament ulterior, au reprezentat colaborarea cadrelor științifico-tehnice cu istorici și plasticieni.

Summary

With the opportunity of the 1992 restoration of the decorative pieces of „Elisabeta Palace“ from Bucharest, we could find out many other restorations which took place before. They couldn't be localized in order because they were made using modern materials, in the last half of this century. The investigations showed that the different materials were used in distinct periods of time, by different and unprofessional working teams.

The investigations on the base-material certified the initial thought of the restorators plasticians which was: the fronton wasn't initially made by the artist in the concept of a monument — piece of art — but, like an usual decoration to be made quickly, in an easy-working material.